

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра методики викладання і змісту освіти

Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри методики викладання і змісту освіти
Протокол № 5 від 26 травня 2023 року
Завідувач кафедри _____ Шатайло Н. В.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Комунікація в педагогічному дискурсі

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

П.І.Б. викладача	Зелінська Оксана Юріївна
Науковий ступінь, вчене звання, посада	Доктор філологічних наук, професор, професор кафедри методики викладання і змісту освіти
Контактні дані викладача	E-mail: zelinska67@ukr.net т. моб. 093-508-51-75
Консультації	Вівторок - 14:00-15:00

2023 – 2024

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4	Вибіркова	
	<i>Рік підготовки:</i>	
годин – 120	2-й	
	<i>Семестр</i>	
змістових модулів – 1	3-й	
	<i>Лекції</i>	
		10 год.
	<i>Практичні, семінарські</i>	
		4 год.
	<i>Самостійна робота</i>	
		106 год.
	Форма підсумкового контролю: залік	

2. Анотація до курсу

Мета курсу – сформувати комунікативні компетентності для успішної реалізації педагогічної професійної діяльності.

Завдання: оволодіти комунікативно-мовними вміннями для успішного здійснення педагогічної діяльності.

Під час вивчення дисципліни здобувачі будуть набувати навичок, як будувати успішну комунікацію у педагогічній діяльності, здатність використовувати мовні засоби та мовленнєві структури у різних комунікативних ситуаціях педагогічного дискурсу: у спілкуванні зі здобувачами освіти, колегами, адміністрацією. Заплановано аналізувати особливості використання мовних засобів у реальних ситуаціях педагогічної діяльності (на матеріалі власних занять, відеозаписів, художніх фільмів, художніх текстів тощо), вчитись правильно мовно оформлювати комунікативні блоки занять, висловлювати оцінку, робити зауваження, заперечувати, уникати деструктивних висловлювань.

3. Технологічна карта дисципліни

Тема	Зміст	Завдання	Контроль
Змістовий модуль 1. Специфіка спілкування у педагогічній діяльності			
Тема 1. Вступ	Поняття про дискурс у лінгвістиці. Види дискурсів: інституційні та неінституційні дискурси, їхні ознаки. Термінологічний апарат навчальної дисципліни.	Укладання словника термінології	Перевірка

<p>Тема2 Педагогічний дискурс як різновид інституційного</p>	<p>Розвиток теорії педагогічного дискурсу у мовознавстві. Ознаки інституційності педагогічного дискурсу. Специфіка ієрархічності в педагогічному дискурсі. Адресанти і адресати педагогічного дискурсу. Комунікативні ситуації педагогічного дискурсу. Особливості мовленнєвої поведінки викладача. Мовленнєва поведінка учителя як показник професіоналізму. Реалізація естетичної функції мови у педагогічному спілкуванні.</p>	<p>Аналітичний огляд</p>	
<p>Тема 3. Мовленнєві жанри у педагогічному дискурсі</p>	<p>Поняття «мовленнєвий жанр» у науковій літературі. Мовленнєві жанри у педагогічному спілкуванні. Комунікативні ситуації педагогічного дискурсу.</p>	<p>Аналіз педагогічних ситуацій та засобів їхньої мовної реалізації</p>	<p>Презентація</p>
<p>Тема 4. Стратегії педагогічного дискурсу</p>	<p>Поняття «комунікативна стратегія» і «комунікативна тактика» в науковій літературі. Мовні засоби реалізації пояснювальної стратегії. Стратегія інформування. Стратегія оцінювання. Стратегія заохочення і підтримки. Педагогічне зауваження. Зміст зауважень, мовні засоби вираження.</p>	<p>Підготовка усного висловлювання з використанням мовних тактик</p>	<p>Перевірка</p>
<p>Тема 5. Директиви як основний засіб реалізації настанов і формулювання завдань у педагогічному дискурсі</p>	<p>Директивні вислови та мовні засоби їхнього вираження. Типи директивних висловлювань у педагогічному дискурсі. Превентив як різновид директива. Функції превентивів у професійній діяльності викладача. Комунікативні ситуації уживання превентивів.</p>	<p>Розробити схему лекції. Виокремити комунікативні блоки. Дібрати мовні засоби реалізації</p>	<p>Презентація</p>

		комунікативних блоків.	
Тема 6 Лекція як комунікативна ситуація	<p>Типи висловлювань викладача під час проведення лекції. Функції «Я – повідомлень» та «Ми – повідомлень». Мовні засоби підключення адресата до спільної дії.</p> <p>Мовні засоби реалізації комунікативних блоків під час лекції. Мовленнєві моделі взаємодії «викладач – здобувач освіти». Мовні тактики передавання інформації, що підлягає засвоєнню.</p> <p>Специфіка діалогізації в педагогічному дискурсі. Коментування. Питальні структури в організації пізнавальної діяльності здобувачів.</p>	Розробити фрагмент лекції з мотивацією навчальної діяльності	Перевірка Усне виголошення фрагментів лекції
Тема 7. Засоби реалізації фатичної функції мови у педагогічній діяльності	Семантика фатичних мовленнєвих актів. Фатичні мовленнєві акти встановлення контакту. Фатичні мовленнєві акти підтримки контакту. Фатичні мовленнєві акти завершення контакту. Уживання звертань у педагогічному дискурсі. Антропоніми у реалізації фатичної функції.	Укласти добірку висловлювань, які реалізують фатичну функцію мови.	Перевірка
Тема 8. Стратегії і тактики, спрямовані на сприйняття та засвоєння навчальної інформації	<p>Мовні тактики передавання інформації, що підлягає засвоєнню.</p> <p>Специфіка діалогізації в педагогічному дискурсі. Коментування. Питальні структури в організації пізнавальної діяльності учнів.</p>	Сформулювати мікротексти, за допомогою яких передають інформацію, сприяють активізації пізнавальної діяльності, підтримують увагу.	Перевірка текстів

Тема 9. Міжособистісне спілкування із дорослими у педагогічній комунікації	Типи комунікативних ситуацій. Соціально-рольові рівні спілкування. Іntenції адресанта у спілкування з дорослими. Організація мовленнєвої комунікації. Відкрите і закрите спілкування.	Сформулювати мікротексти, які можна використати у різних комунікативних ситуаціях	Перевірка текстів
Тема 10. Деструктивні прояви у педагогічному дискурсі та їх подолання	Конфліктні ситуації у педагогічному спілкуванні. Ризики педагогічного дискурсу та комунікативні невдачі. Шляхи подолання комунікативних невдач. Відмова, заперечення, незгода. Мовні тактики уникнення конфлікту в педагогічному спілкуванні.	Сформулювати мікротексти, які можна використати як засіб уникнення конфлікту	Перевірка текстів
Модуль 2			
Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання			

4. Політика курсу

Під час лекційних занять здобувач зобов'язаний сприймати теоретичний матеріал, осмислювати основні положення теми, брати участь в дискусіях та інтерактивні.

До кожного **семінарського заняття** здобувач повинен сумлінно готуватися: опрацювати теоретичний матеріал за темою відповідно до навчально-тематичного плану дисципліни, виконувати практичні завдання, готувати виступи і презентації. Під час проведення семінарського заняття здобувачі повинні брати активну участь в обговоренні теми, відповідати на питання викладача, брати активну участь у всіх видах навчальної діяльності, яку організовує викладач.

Самостійна робота здобувачів передбачає самостійне вивчення тем і питань дисципліни, підготовку навчальних та аналітичних матеріалів, виконання практичних завдань для роботи на семінарських заняттях.

Політика щодо академічної доброчесності. Очікуємо, що безумовне дотримання академічної доброчесності є моральним переконанням кожного здобувача. Академічна доброчесність передбачає передусім самостійне виконання навчальних завдань, покликання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Політика щодо дедлайнів та перескладань. Перескладання академічних заборгованостей здійснюється шляхом виконання завдань, виконані завдання надсилати на електронну адресу, зазначену в цьому силабусі.

5. Критерії оцінювання результатів навчання
5.1.Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Рівні навчальних досягнень	Бали			Критерії оцінювання навчальних досягнень	
	За національною шкалою	Шкала ЄКТС		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Здобувач вищої освіти			
	2...5	1...100	F...A		
Високий	5	90 ... 100	A	Здобувач освіти виявив всебічні, систематичні й глибокі знання з питань навчальної дисципліни, володіє термінологією, вміє логічно викладати навчальний матеріал; вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.	Здобувач демонструє сформовані на високому рівні компетентності. Відповідь ілюструє власними прикладами, вміє порівнювати і зіставляти. активно бере участь у дискусіях, аргументує думки, самостійно виконує завдання, виявляє креативність.
Достатній	4	75 ... 89	C ... B	Здобувач освіти виявляє належний рівень знань навчального матеріалу, допускає поодинокі помилки у логіці викладу основну літературу, рекомендовану програмою; здатний до самостійного використання та поповнення надбаних знань у процесі подальшої роботи.	Здобувач демонструє сформовані на достатньому рівні компетентності, дає повну і вичерпну відповідь на питання, допускає поодинокі несуттєві помилки у змісті матеріалу. Відповідь ілюструє власними прикладами, вміє порівнювати і зіставляти. Вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із

					майбутньою діяльністю. Завдання самостійної роботи виконано, але не виявлено креативності, висновки здобувач Бере активну участь у дискусіях і інтерактивних вправах. Демонструє навички успішної комунікації, обґрунтовує обрані тактики комунікації.
Задовільний	3	60 ... 74	E ... D	Здобувач освіти оволодів базовими знаннями з дисципліни, необхідні; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; але допускає помилки у логіці викладу та поодинокі фактичні, проте здатен виправити і самостійно доопрацювати матеріал.	Здобувач демонструє сформовані компетентності на задовільному рівні. Завдання виконує самостійно, проте демонструє стандартні підходи.
Низький	2	35 ... 59	FX	Здобувач освіти має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу курсу; допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, які може усунути лише під керівництвом та за допомогою викладача.	Не демонструє уміння організації виховної роботи. Виконує частину завдання за допомогою викладача.
Незадовільний	2	1 ... 34	F	Здобувач освіти не володіє навчальним матеріалом	Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

**5.2. Критерії оцінювання поточного контролю
(за різними видами роботи)**

Вид роботи	Бали	Критерії
Семінарське заняття	5	Здобувач вищої освіти бере активну участь у занятті. Правильно з творчим підходом виконує завдання, висловлює обґрунтовані міркування, наводить переконливі і приклади.
	4-3	Здобувач вищої освіти на занятті чи виявляє епізодично, відповіді надає правильні, але шаблонні. Має певні труднощі щодо обґрунтування власної думки.
	2-1	Здобувач освіти не виявляє на занятті активність, не може самостійно виконати завдання або виконує з суттєвими помилками.
	0	Здобувач освіти лише спостерігає за заняттям, не бере участь у виконанні завдань, або відсутній на занятті.
Письмові завдання доповіді,	3	Тема розкрита повно, логічно, обґрунтовано. Завдання виконано творчо і оригінально. Дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань з дотриманням принципів академічної доброчесності.
	2	Завдання виконане стандартними фразами, але дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань.
	1	Завдання виконано частково, формально, є суттєві помилки.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Проектування / моделювання	3	Завдання виконано оригінально, з творчим підходом, з дотриманням всіх етапів проектування/моделювання та методичних рекомендацій. Розроблено презентацію, яка розкриває тему і суть завдання.
	2	Завдання виконано стандартно, але з дотриманням всіх етапів проектування/моделювання та методичних рекомендацій. Презентація не виразна, повністю дублює текст завдання.
	1	Завдання виконано з суттєвими помилками, з порушенням етапів проектування/моделювання та без дотримання методичних рекомендацій. Презентація відсутня.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Творчі/пошуково-дослідницькі завдання	3	Виконане завдання відповідає предмету навчальної дисципліни, характеризується самостійністю, оригінальністю, демонструє інноваційне мислення аспіранта, завдання виконане з дотриманням принципів академічної доброчесності.

	2	Завдання відповідає предмету навчальної дисципліни, але не характеризується оригінальністю, має переважно описовий характер.
	1	Завдання виконано поверхово, не розкриває ключову практичну проблему.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Тематичний словник/ конспект	2	Наявність теми навчальної дисципліни, дотримані вимоги до правил цитувань і оформлення літературних джерел.
	1	Наявність теми навчальної дисципліни, помилки у правилах цитування і оформлення літературних джерел або наявність неповно теми, але дотримані вимоги до правил цитувань і оформлення літературних джерел.
	0	Відсутність тематичного словника/конспекту або порушенні принципи академічної доброчесності.

6. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточний та/або періодичний контроль										Підсумковий контроль	Загальна підсумкова оцінка	
Модуль 1												Модуль 2
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	ІНДЗ		
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	10	0	100

7. Рекомендована література

1. Н. П. Волкова. Професійно-педагогічна комунікація. Київ. Видавничий центр «Академія» 2006

Додаткова

1. Андрусак І. В. Педагогічний дискурс в системі інституційних дискурсів. *Нова філологія*. 2014. № 60. С. 12-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2014_60_4.

2. Андрущенко В.П., Скубашевська О.С. Мовні стратегії як чинник освітніх інновацій/ В. Андрущенко, О. Скубашевська. Гілея. 2010. – С.133-147.

3. Андрущенко В., Скубашевська О. Технології сучасного педагогічного дискурсу. Вісник інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія. Педагогіка. Психологія: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 14. С. 13–20. <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32157/Andrushchenko1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Антончук О. Дискурсна компетентність учителя-словесника в педагогічному дискурсі. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 47, том 1, 2022. С.227– 231. http://www.apfn-journal.in.ua/archive/47_2022/part_1/34.pdf

5. Габідулліна А. Навчально-педагогічний дискурс як лінгвістичний феномен. Мовознавство. 2009. № 6. С. 70–78.
6. Колток Л. Педагогічний дискурс та його роль в структурі інноваційних процесів у вищій школі. Молодь і ринок. 2010. №10 (69). С. 88–92.
7. Колток Л.Б., Стахів Л.Г. Педагогічний дискурс у структурі освітнього процесу вищої школи. Молодий вчений» • № 4.2 (68.2). С. 104-107.
8. Колток Л.Б. Педагогічний дискурс та його роль в структурі інноваційних процесів у вищій школі. Молодь і ринок: Щоквартальний науково-педагогічний та економічний журнал. – 2010. – №10. – С.87-92.
9. Мельник Т.В. Навчально-педагогічний дискурс як типізована соціально-культурна взаємодія. Науковий вісник Донбасу: електрон. наук. фах. вид. / Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2013_2_30.pdf
10. Морозов В. Педагогічний процес як предмет педагогічного дискурсу. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія: Зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. Вип. 30. С. 35-41. [5]
11. Москалик Г. Ф. Комунікація в умовах модернізації освіти: педагогічний дискурс. Педагогічний процес: теорія і практика. 2014. № 1. С. 28-34.
12. Петрова Л.О. Мовні стратегії в професійній майстерності педагога. Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2017. – Вип.49. С. 123 - 130.
13. Bernstein B. The structuring of pedagogic discourse: Gloss codes and control / Basil Bernstein. - London: Routledge & Kegan Paul, 1990. – Vol. IV.

8. Інформаційні ресурси

1. Веб-сторінка Національної бібліотеки ім. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
2. Веб-сторінка Одеської національної наукової бібліотеки. URL: <http://www.odnb.odessa.ua/>
3. Веб-сторінка Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.С. Грушевського. URL: <https://www.biblioteka.od.ua/>
4. Веб-сторінка відділу інформаційно-ресурсного забезпечення КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» URL: <https://vnmzpv.odessaedu.net>
5. Сайт Українського мовно-інформаційного фонду: <http://www.ulif.org.ua>
6. Українська мова в інтернеті: <http://www.nowamowa.com.ua>
7. Культура мови: <http://www.kultura-mowy.wikidot.com>